

Remissvar

Stärkta drivkrafter och möjligheter från biståndsmottagare

Sammanfattning

Älmhults kommun ställer sig övergripande positiv till flera av de förslag som syftar till att stärka kvalitet, rättssäkerhet och likvärdighet inom ekonomiskt bistånd samt till att främja självförsörjning genom förstärkt samverkan och kunskapsutveckling.

Kommunen instämmer särskilt i behovet av nationella kunskapsstöd, löpande statistik, tydligare regelverk och utökad samverkan mellan myndigheter såsom Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Kommunen lyfter också vikten av modernisering av riksnormen och tydliggör att många av de föreslagna åtgärderna redan tillämpas lokalt, bland annat genom etablerad samverkan med regionen kring rehabiliteringsinsatser.

Älmhults kommun motsätter sig dock förslag om begränsningar av rätten till ekonomiskt bistånd utöver riksnorm samt införandet av schablonavdrag för större barnfamiljer, då dessa bedöms riskera att slå hårt mot barn och försvåra en skälig levnadsnivå. Kommunen betonar vikten av individuella bedömningar och behovsprövning samt att eventuella förändringar ska vara förenliga med barnkonventionen.

Slutligen välkomnar kommunen utökad uppgiftsskyldighet från Arbetsförmedlingen gentemot socialnämnden, vilket bedöms förbättra rättssäkerheten, effektivisera handläggningen och främja samordnade insatser.

Ställningstagande:

Instämmer, motsätter sig eller inte har synpunkter

Ökade drivkrafter till arbete

1. en modell för ett bidragstak, alt 1

Älmhults kommuns ställningstagande: *Motsätter sig*

Ekonomiskt bistånd grundas i dag på hushållets storlek, inkomster samt skäliga kostnader för att täcka grundläggande behov. Nivåerna har inte justerats i takt med inflation eller löneutveckling, vilket redan idag medför stora svårigheter för många hushåll – särskilt barnfamiljer – att tillgodose barns behov. Införandet av ett bidragstak riskerar att ytterligare försämra dessa möjligheter, och därmed öka barnfattigdom och synliggöra utsattheten i samhället.

Ett generellt bidragstak påverkar främst barnfamiljer negativt och underminerar möjligheten att uppnå en skälig levnadsnivå, även för hushåll som följer sin individuella planering och är i aktiv arbetsförberedande process. Det föreslagna taket innebär också en begränsning av både personliga och gemensamma hushållsutgifter, vilket i praktiken kan innebära att redan lågt beräknade behovsposter för barn och ungdomar – såsom mat, hygien, kläder och fritid – reduceras till en ohållbar nivå.

För att få dessa begränsade medel att räcka krävs redan idag stor kreativitet och uppoffringar, exempelvis att avstå från fritidsaktiviteter på grund av kostnader för medlemskap, utrustning och gymkort. Detta riskerar att leda till ökad social exkludering, inte minst bland barn och unga.

Ett ytterligare problem uppstår om bidragstaket enbart tillämpas för personer som står till arbetsmarknadens förfogande. Det skulle skapa en ojämlig ordning där vissa grupper – såsom personer med sjuk- eller aktivitetsersättning, gymnasiestuderande ungdomar, pensionärer eller arbetande låginkomsttagare – undantas från taket, vilket kan tolkas som ett indirekt erkännande av att ersättningsnivåerna redan är otillräckliga.

Förslaget bygger på en föreställning om att det främst är drivkraften till arbete som saknas hos biståndsmottagare. Vår erfarenhet visar att majoriteten av de personer som uppbär ekonomiskt bistånd vill arbeta, men förhindras av exempelvis bristande språkkunskaper, psykisk ohälsa eller fysisk sjukdom. Den främsta vägen till ökad egenförsörjning är inte genom att ekonomiskt pressa redan utsatta individer ytterligare, utan genom stödjande insatser, individuell planering, möjlighet till studier, rehabilitering och långsiktig kompetensutveckling.

Att leva på försörjningsstöd innebär redan i dag ett högt mått av motprestation och att tillägna sig kunskap om regelverk. Rätten till bistånd prövas varje månad och den enskilde måste visa att hen står till arbetsmarknadens förfogande under årets alla dagar. Drivkraften att arbeta finns – inte minst för att uppnå självständighet, en egen inkomst, känslan av att vara behövd och få uppskattning.

Vi anser att förslaget om ett generellt bidragstak riskerar att förvärra den ekonomiska och sociala situationen för många hushåll, särskilt barnfamiljer, och därmed står i strid med både Barnkonventionen och målsättningen om ett inkluderande samhälle.

2. en begränsningsregel i riksnormen, alt 2

Älmhults kommuns ställningstagande: *Motsätter sig*

Konsumentverkets pris- och konsumtionsundersökningar har historiskt utgjort en viktig grund för utformningen av riksnormen för försörjningsstöd. År 1998 låg riksnormens nivåer nära Konsumentverkets beräkningar. År 2024 uppgår riksnormens belopp för olika typhushåll till endast 59–81 procent av Konsumentverkets aktuella beräkningar, vilket innebär att stödnivåerna inte längre speglar faktiska kostnader.

Förslaget om en begränsningsregel för större hushåll baseras på antagandet att dessa familjer har ekonomiskt utrymme att spara eller minska sina kostnader genom stordriftsfördelar. I praktiken är detta ofta inte möjligt. Familjer med flera barn handlar redan begagnade kläder, och det är inte alltid möjligt att ärva kläder mellan syskon, särskilt med hänsyn till slitage, storlek och årstidsvariationer.

Begränsningsregeln föreslår ett schablonavdrag på stödet för hushåll med fler än tre hemmavarande barn eller skolungdomar. Att sänka beräkningen för barns och ungdomars personliga kostnader – såsom mat, fritid, hygien och kläder – anses orimligt, då dessa kostnader inte minskar i takt med antal barn. Tvärtom tenderar behoven att vara konstanta eller till och med öka.

Det ska också påpekas att eventuella ökade inkomster som följer av fler barn redan i dag räknas av i biståndsbedömningen. Ekonomiskt bistånd är behovsprövat, och varje inkomst reducerar biståndets storlek. Det finns därmed ingen risk för att större familjer får ett överskott i förhållande till sina behov.

Fokus bör i stället ligga på individuella insatser som ökar möjligheterna till egen försörjning, såsom studier, arbetsmarknadsåtgärder eller rehabilitering. Försörjningsstödstagare omfattas av aktivitetskrav och måste följa uppgjord planering för att vara berättigade till stöd. Detta prövas varje månad. Om den enskilde inte uppfyller kraven upphör rätten till bistånd.

Att minska stödnivåerna för större familjer innebär i praktiken att barn drabbas hårdast. Förslaget riskerar att leda till ökad barnfattigdom och står i strid med Barnkonventionen. FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer till Sverige särskilt uppmanat till höjda stödnivåer för hushåll med ensamstående föräldrar för att säkerställa en skälig levnadsstandard för barn.

3. begränsningar i möjligheten att lämna försörjningsstöd utöver riksnormen, Älmhults kommuns ställningstagande: *Motsätter sig*

Försörjningsstöd utöver riksnormen beviljas i dag efter noggranna behovsprövningar och individuella bedömningar, i enlighet med socialtjänstlagen. Det finns därmed inget stöd för att en allmän generositet skulle föreligga i tillämpningen. Tvärtom handlar det om att säkerställa att den enskildes faktiska och nödvändiga kostnader täcks, i situationer där riksnormen inte är tillräcklig.

Kommunens bedömning är att ytterligare begränsningar av denna möjlighet riskerar att underminera den individuella prövning som är central i socialtjänstens arbete, samt leda till ökade svårigheter för redan utsatta grupper.

Ökade möjligheter till arbete

1. Socialstyrelsen ska ta fram ett kunskapsstöd för arbetet Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Ett nationellt kunskapsstöd är positivt för att främja ett mer likvärdigt arbete i hela landet. Forskningen inom området är i dagsläget begränsad. Kunskapsstödet kan bidra till att stärka utvecklingen av metoder och arbetsformer genom evidensbaserad, systematisk prövning och utvärdering av utfall och effekter.

2. Socialstyrelsen ska ta fram informationsmaterial och löpande statistik

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Tillgång till löpande statistik är central för att kunna följa upp och utvärdera insatsers effekter över tid. Informationsmaterial från Socialstyrelsen har även ett viktigt värde för att skapa tydlighet för såväl biståndsmottagare som handläggare.

3. Biståndssökande som är förhindrade att arbeta p.g.a. sjukdom ska lämna läkarintyg efter sju dagar

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*, men påpekar att detta redan görs i samverkan med regionen

Älmhults kommun har en etablerad och fungerande samverkan med vårdcentralerna, vilket möjliggör gemensamma bedömningar av behov av rehabilitering. Tidigare var fler biståndsmottagare sjukskrivna under längre perioder. Numera görs, trots sjukdom, bedömningar om möjligheten till deltagande i arbetsträning eller andra insatser, vilket minskat behovet av läkarintyg och stärkt individens väg mot egen försörjning.

4. Socialnämnden ska kunna begära att sjukskrivna deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Detta sker redan idag i samverkan med regionen.

5. Socialstyrelsen och Försäkringskassan ska ta fram ett kunskapsstöd för handläggare

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Rehabilitering utgör en växande del av arbetet med biståndsmottagare. Ett kunskapsstöd kan stärka handläggarnas kompetens och bidra till mer träffsäkra insatser.

6. Socialstyrelsen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska gemensamt ta fram kunskapsstöd för personer med nedsatt arbetsförmåga

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Digitaliseringen har minskat antalet fysiska kontakter mellan myndigheter och individer. Det finns ett ökat behov av tydlig och samordnad information till målgruppen.

7. Kommunen ska kunna initiera SIP vid avslag om samordnad rehabilitering

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Det finns ett tydligt behov av att samordna insatser även när en ansökan om samordnad rehabilitering avslås. Möjligheten att initiera ett SIP-möte är viktig för att upprätthålla en fungerande samverkan och planering mellan berörda myndigheter.

8. Kunskap om SIP ska ingå i kunskapsstödet

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*, men konstaterar att kunskapsstöd redan finns

Inom länet har kommunerna i Kronoberg tagit fram ett gemensamt kunskapsstöd i samverkan med samordningsförbunden. Ett nationellt kunskapsstöd kan dock fungera som komplement och bidra till enhetlighet.

Översyn av regelverket för ekonomiskt bistånd**1. En moderniserad riksnorm**

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

2. Endast godkänd andrahandsuthyrning ska ge rätt till bistånd för boendekostnad

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

3. Krav på laglig vistelse i Sverige för rätt till bistånd

Älmhults kommuns ställningstagande: *Instämmer*

Förhållande mellan stat och kommun**1. att Arbetsförmedlingens uppgiftsskyldighet gentemot socialnämnden utökas,**

Älmhults kommuns ställningstagande: *"Instämmer"*

Ett utökat informationsutbyte skulle kunna förebygga felaktiga utbetalningar. I dag når socialnämnden ofta med fördröjning om t.ex. avstängning från Arbetsförmedlingen eller utebliven aktivitetsrapport, vilket försvårar korrekt och rättssäker bedömning av biståndsrätten.

Ett utökat informationsflöde via exempelvis liknande system som SSBTEK skulle dessutom effektivisera handläggningen, minska administrationen för biståndsmottagare och ge socialsekreterare mer tid till det sociala arbetet. Det kan också skapa bättre förutsättningar för att följa upp aktivitetskrav, stärka samverkan med arbetsmarknadskoordinatorerna och bidra till snabbare väg mot självförsörjning.

Samtidigt bör detta vägas mot intentionerna i den nya socialtjänstlagen om ökad integritet för den enskilde. Sammantaget bedöms dock nyttan vara stor både för individen och handläggande verksamhet.